Van: Herenboeren Arnhem
Verzonden: donderdag 10 april 2025 17:55
Aan: Raadsleden Arnhem <raadsleden@arnhem.nl>; Fractievolgers Arnhem <fractievolgers@arnhem.nl>
Onderwerp: Herenboeren: Samen duurzaam voedsel produceren. Wat zijn de drie Pijlers van het Herenboeren-concept?

Beste Raadsleden en Fractievolgers,

Gisteren, 9 april 2025, heb ik de gelegenheid gekregen om in te spreken naar aanleiding van de aangeboden Visie en Uitvoeringsprogramma Arnhemse Kost. De beschikbare 3 minuten waren voor mij te kort om het concept Herenboeren te duiden. De waarden en uitgangspunten waar we als Herenboeren voor staan zijn voor ons essentieel. Zoals aangekondigd bied ik langs de digitale weg de *Factsheet* aan waarin de Pijlers van het Herenboeren-concept worden beschreven. (NB: sommigen van jullie heb ik gisteren -*old school*- een kopie van deze *Factsheet* toegestopt).

Omdat de tijd voor de *pitch* kort was, ben ik zo vrij om nog een paar punten te benoemen waarvan we het als Herenboeren Arnhem op prijs stellen als we daarbij ondersteund worden:

- We hebben bij het zoeken van een locatie voor de Herenboerderij ups en flinke downs ervaren. Het vraagt veel veerkracht. Ondersteuning van de gemeente bij deze zoektocht, ambtelijk en bestuurlijk, helpt ons om door te gaan.
- We hopen zeer dat we op de steun van het Bestuur en de Raad kunnen rekenen als we een locatie vinden. Bij de opstart gaat het om steun bij communicatie; het werven van leden voor de coöperatie Herenboeren Arnhem.
- Maar het gaat ook om steun als er belangenafwegingen aan de orde zijn. Ter illustratie: we willen een (tunnel)kas om het seizoen van groententeelt te verlengen en qua diversiteit te vergroten. Maar we willen ook dat de leden van de coöperatie per fiets naar de Herenboerderij kunnen komen. We hopen dat het door jullie vastgestelde mobiliteitsbeleid ons helpt om een veilige route naar de Herenboerderij te krijgen. Tenslotte vinden we het belangrijk dat ouders met kinderen veilig naar de boerderij kunnen komen.

Fijn dat we in de rondetafelbijeenkomst een opbouwende discussie hebben kunnen voeren. Zoals in de afronding werd opgemerkt is er veel overeenstemming en wordt de Visie Arnhemse Kost als een positieve steun in de rug ervaren. Ook het contact tussen de diverse ‘voedsel-initiatieven’ is samenwerkingsgericht. Als Herenboeren Arnhem hebben we een ‘open lijn’ met de aanwezige boer, Bart Lubbers (boerderij IJsseloord).

We hopen zeer dat we als Herenboeren Arnhem eo een locatie in het Arnhemse vinden waar we tot oprichting van de Herenboerderij komen en inhoud kunnen geven aan de drie Pijlers:

- Natuur gedreven
- Sociaal verbonden
- Economisch gedragen

Als het zover is, zou het echt fantastisch zijn als we jullie mogen ontvangen zodat wij mij met trots kunnen vertellen en laten zien hoe wij Arnhemse Kost in de praktijk brengen.
Een groene groet,

Han de Haas
Kartrekker Herenboeren Arnhem en omgeving

HERENBOEREN
SAMEN DUURZAAM VOEDSEL PRODUCEREN

Herenboeren Nederland ondersteunt burgers bij de ontwikkeling van natuurgedreven coöperatieve Herenboerderijen. Maar om dat met succes te kunnen doen, is de opgave waarvoor we staan, feitelijk veel groter; dieper, breder.

We zien Herenboerderijen met hun vakkundige professionele boeren en tuinders, als een groeiend alternatief voor het huidige voedselsysteem. Om die duurzame voedselproductie dichterbij te brengen, initiëren en verrichten we onder meer onderzoek, leiden we boeren op en doen we wijzigingsvoorstellen voor wet- en regelgeving. Dat doen we nadrukkelijk niet alleen, maar samen met tal van partners.

Onze 3 pijlers

1. Natuurgedreven voedselproductiesystemen

Uitgangspunt in een natuurgedreven voedselproductiesysteem is de kracht en complexiteit, en het ontwikkelend en parerend vermogen van natuurlijke processen. Observeer en lees de natuur, laat haar voor je werken, werk met haar en ga er niet tegenin; dat maakt het geheel sterker.

Als je de natuurlijke processen (onder- en bovengronds, met het geheel van relaties tussen plant, dier, bodem, micro-organismen e.d.) als uitgangspunt neemt, ontstaat op termijn een veerkrachtig en (bio)divers systeem met veel (natuur)waarden in een waardevol landschap. Dat systeem, feitelijk een cross-over van wat we nu nog 'landbouw' en 'natuur' noemen, kan zich dan met een minimum aan externe inputs in stand houden én ontwikkelen.

Natuurgedreven voedselproductie betekent ook dat het natuurlijke gedrag en de leefomgeving van dieren centraal staan. Dieren hebben (net als in de natuur) een functie in een ecosysteem. Ze zorgen via bemesting voor een gezonde bodem en ook hun gewroet en betreding maakt dat de bodem er als geheel op

vooruitgaat. Op termijn ontwikkelen natuurgedreven voedselproductiesystemen zich tot ecosystemen die zelf bepalen hoeveel (te consumeren) dieren ze kunnen dragen.

Natuurgedreven is overigens iets anders dan niets doen en 'laat maar waaien'. De professionele boer of tuinder is een actieve regisseur in het verbouwen van voedsel die tegelijkertijd stuurt op herstel van het hele (eco)systeem, dus inclusief het watersysteem, landschap, bodem, flora, fauna en andere (natuur)waarden.

Natuurgedreven & natuurinclusief op een Herenboerderij

- De bodem centraal stellen
- Biologisch als ondergrens (geen SKAL certificering)
- Geen pesticiden en kunstmest
- Dieren natuurlijk gedrag laten uitoefenen
- Dieren hebben een functie binnen de kringloop
- Natuur in haar kracht zetten
- Vergroten van biodiversiteit in het gebied
- Verbeteren bodem- en waterkwaliteit
- Toewerken naar 0-input

2. Sociaal verbonden organisaties

De term sociaal verbonden betekent dat de boerderijen ingebed zijn in en dienstbaar zijn aan de lokale leefwereld:

- De inrichting van activiteiten in een gebied;
- De mensen die er wonen en werken;
- De culturen;
- Het lokale kapitaal (in de breedste zin van het woord: kennis, geld, tijd, aandacht, energie).

De lokale gemeenschap maakt deze coöperaties of bedrijven mogelijk, denkt en ontwikkelt mee en is de afnemer van de producten. Het zijn ook deze mensen die de vruchten plukken van een leefbare, groene omgeving, van de sociale cohesie die uit deze lokale samenwerking voortkomt.

Het omgekeerde gebeurt ook: Herenboerderijen blijken een bron van nieuwe sociale relaties en activiteiten.

Niet alleen bewoners spelen een rol. Ook bijvoorbeeld scholen, ondernemers, onderzoekers, ngo's, het verenigingsleven en overheden kunnen bijdragen aan en samenwerken met deze sociaal verbonden bedrijven. Centraal staat samen verantwoordelijk zijn voor onze omgeving, ons voedsel en regie nemen in de realisatie van een gezonde leefomgeving en dito voedselsysteem. Wat daarbij belangrijk is, is het gevoeld eigenaarschap voor de eigen voedselproductie. Door groepen consumenten direct en indirect verantwoordelijk te maken voor hun eigen eten, krijgt de transitie naar een duurzaam voedselsysteem een ongekende boost.

Herenboerderijen zijn geen moestuincollectieven. Ze staan in directe verbinding met én investeren in 'hun' boeren en tuinders. Vandaag de dag zie je dit terugkomen in de enorme aantrekkingskracht die van de Herenboerderijen uitgaat en de exposure die de Herenboeren beweging heeft.

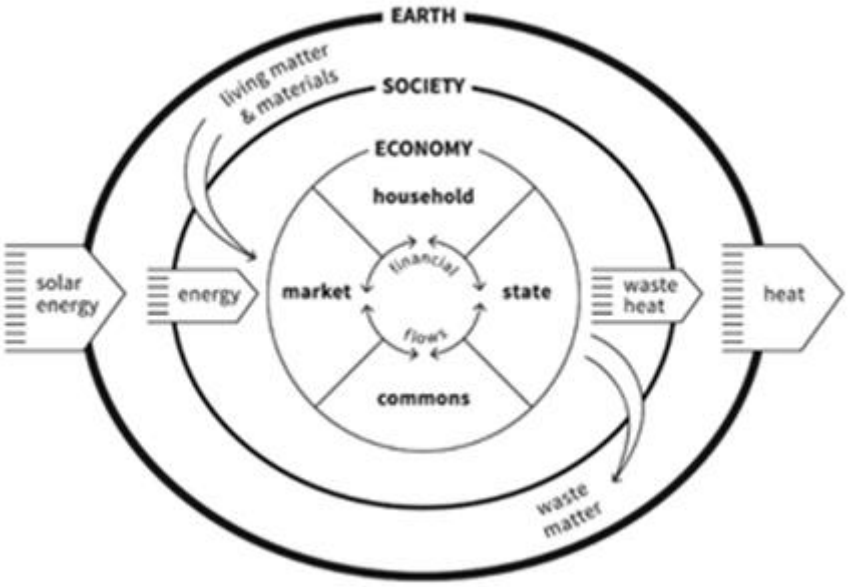
Sociaal verbonden op een Herenboerderij

- Organisatie: Coöperatie U.A.
- Betrokkenheid bij voedselproductie
- Een Herenboeren is eigenaar, ondernemer, producent en consument tegelijk
- Bouwen aan een community met de lokale Herenboerderij en de landelijke beweging
- Activiteiten voor leden (workshops, lezingen, educatie, etc.)
- Jaarrond Herenboer
- Werkgroepen/teams/commissies
- Mentale oogst

3. Economisch gedragen ondernemingen

Economie betekent letterlijk het huis, onze familie (Oikos) regelen (nomos). Het gaat om de keuzes die we maken om ons huis op orde te hebben. Het huis is daarin meer dan alleen wat we maken, kopen en verkopen, maar gaat ook de omgeving, de cultuur en de relaties aan die daar deel van uitmaken.

Kortom een economie die: verbonden is met de aarde en de verschillende samenlevingen op deze aarde. Kate Raworth spreekt over een ***embedded economy***. Ze laat zien hoe stromen van materialen en energie samenhangen met alle domeinen in ons leven en herinnert ons eraan dat we meer zijn dan alleen arbeiders, consumenten en eigenaren van kapitaal.

Zorgen voor het land, zorgen voor elkaar en zorgen voor het grotere geheel vormen de basis van elke Farming Community en laten zien hoe je kunt ontwikkelen van een economie van ***takers*** naar een economie van ***caretakers***. In de praktijk betekent het dat we de keten omdraaien. We beginnen bij de mensen die in een gebied wonen en in die context verantwoording nemen voor hun voedselproductie. Dat betekent dat de boer een eerlijk salaris verdient en dat voedsel en een gezonde leefomgeving voor velen belangrijker zijn dan monetair gewin voor een enkeling. We vinden delen belangrijker dan hebben, constateren dat gebruik vaak handiger is dan bezit en dat er een balans is tussen individuele en collectieve opbrengsten.

Grond wordt veiliggesteld voor zeven generaties en de financiële waarde ervan wordt buiten de onderneming gehouden. We zoeken naar manieren om grond weer een ***common*** te maken.

We spelen met de traditionele rollen, zo worden consumenten ook producenten, verkorten we ketens en waarderen we de boerderij en al haar opbrengsten en niet alleen de individuele producten. En als laatste zijn we niet uit op groot groter grootst, maar zoeken we naar de juiste maat. Een maat waarin mensen elkaar kunnen kennen, die ondernemend en duurzaam is.

Economisch gedragen op een Herenboerderij

- Coöperatie draagt exploitatie
- Boer in loondienst
- Geen GLB subsidie
- Geen vreemd vermogen in exploitatiebegroting
- Vraaggestuurde productie
- Geen financiële prikkel in het systeem
- Productie kosten en opbrengsten worden verdeeld onder de leden
- Geen boodschappen doen, maar samen zorg dragen voor exploitatie

Onze 7 uitgangspunten

Herenboeren werken natuurgedreven, sociaal verbonden en economisch gedragen.
Uitgangspunt is dat een Herenboerderij een professioneel gemengd bedrijf is. Dat houdt in dat het bedrijf zodanig wordt ontwikkeld en vormgegeven dat het in staat is duurzaam invulling te geven aan de onderstaande zeven pijlers, rekening houdend met de kaders van wet- en regelgeving. In de samenwerkingsovereenkomst tussen Herenboeren Nederland en een lokaal initiatief zijn de 7 uitgangspunten opgenomen.

1. Een Herenboerderij is een coöperatie U.A.

De coöperatie is een ledenorganisatie van huishoudens waarin de ALV het hoogste orgaan is. Daardoor hebben individuele leden (Herenboeren) invloed op het reilen en zeilen van de boerderij. De coöperatie heeft het eigendom van het bedrijf en kent een Uitgesloten Aansprakelijkheid. Dit betekent dat de leden in geval van een faillissement niet hoeven bij te dragen aan de tekorten. Een lid loopt enkel het risico zijn inleg (de entree-fee) niet terug te krijgen. De coöperatie is een community en wordt gestimuleerd om een programma te ontwikkelen op het zijn van een community.

2. Arbeid in de begroting geborgd

Uitgangspunt is dat een boer (m/v) in loondienst op een professionele manier het werk doet. De boer heeft de rol van bedrijfsleider en krijgt een helder mandaat van het bestuur mee. Hij/zij wordt binnen Herenboeren Nederland opgeleid om rol, taken en verantwoordelijkheid te kunnen invullen. De boeren zijn in dienst van Herenboeren Nederland en worden gedetacheerd naar de lokale coöperatie. Het is erg fijn als Herenboeren (de leden) actief helpen op de boerderij. Extra arbeid die niet door leden kan worden geleverd wordt ingehuurd.

De operationele verantwoordelijkheid van het bedrijf ligt bij de boer. Samen met het bestuur zorgt de boer ervoor dat de continuïteit van de arbeid is geborgd in de begroting. Uitval van korte duur door ziekte of verloven van de boer is een lokale verantwoordelijkheid. In geval van langdurige uitval, is ook Herenboeren Nederland verantwoordelijk voor het leveren van de arbeid.

3. Productie afgestemd op voedingsbehoefte leden

De coöperatie is een bedrijf zonder winstoogmerk. Gestreefd wordt naar een zo compleet mogelijk voedselpakket voor de leden. De locatie bepaalt daarin de beperkingen. De Herenboerderij is een bedrijf dat meerdere productietakken met elkaar combineert (denk aan fruit, groenten, eieren, vlees, etc.) en sociale en maatschappelijke doelen integreert.

De coöperatie kent een omvang die is afgestemd op de exploitatie van de boerderij enerzijds en anderzijds op een community van mensen die elkaar kent en samenwerkt. In de begroting gaan we uit van 200 gezinnen, samen 500 monden. Voor de rentabiliteit is het aantal monden leidend.

4. Geen verkoop van producten

Het bedrijf produceert alleen voor de eigen leden. Er worden geen producten verkocht aan niet-leden of aan andere marktpartijen. De prikkel in de coöperatie blijft de kwaliteit van het eigen voedsel en niet het verdienen van geld.

Bij overschot worden de producten gebruikt als diervoer, gecomposteerd of als laatste optie aan derden weggegeven zoals andere Herenboerderijen of organisaties als de Voedselbank.

5. Financiering enkel door entree-fee en contributie

De investeringen die nodig zijn op de boerderij worden gefinancierd uit de entree-fee per certificaat. De exploitatie wordt rondgezet op basis van de contributie die bepaald wordt op jaarbasis. Eventuele latere investeringen worden gefinancierd uit extra financiële inleg door de leden.

Op een Herenboerderij wordt geen gebruik gemaakt van inkomenssteun uit de EU (GLB-gelden). Incidentele subsidie voor projecten is mogelijk in overleg met Herenboeren Nederland.

6. Natuurgedreven productie

Voor een Herenboerderij is er een continu streven naar het sluiten van kringlopen. Op een Herenboerderij wordt toegewerkt naar een ecosysteem waaruit voedsel komt. Gestart wordt met een basisboerderij. Het instapmodel wordt doorontwikkeld door elk jaar een stap te zetten in de richting van het 0-input-doel. Over de jaarlijkse voortgang wordt verantwoording afgelegd via de centrale monitoring.

De bedrijfsvoering en de inrichting van een Herenboerderij zijn complex. Deze complexiteit wordt als gegeven omarmd. Elke Herenboerderij committeert zich aan een natuurlijke bedrijfsvoering in de exploitatie, waarbij biologische bedrijfsvoering de ondergrens is.

Het voeren van de term biologisch is voorbehouden aan door SKAL-gecertificeerde bedrijven. Herenboerderijen produceren niet voor de externe markt en zijn daarom niet aangesloten bij het SKAL keurmerk. We gebruiken de termen natuurinclusief en natuurgedreven in plaats van de term biologisch.

7. Actief onderdeel van lerend en experimenterend netwerk

Uitgangspunt binnen Herenboeren is dat wat lokaal kan ook lokaal gebeurt. Herenboeren Nederland ondersteunt coöperaties en wordt zelf ook een coöperatie van coöperaties. Het actief uitwisselen van kennis en ervaring met andere Herenboerderijen is expliciet onderdeel van het zijn van een Herenboerderij. Actieve

participatie aan de overlegstructuur van Herenboeren Nederland is een vanzelfsprekendheid. Herenboeren Nederland en de lokale Herenboeren werken over en weer transparant.

Herenboeren Nederland ontleent haar bestaansrecht aan de toegevoegde waarde die zij levert aan de lokale Herenboerderijen. De financiering van Herenboeren Nederland komt (deels) van lokale Herenboerderijen en wordt op basis van transparantie inhoudelijk gedeeld en toegelicht.